

Krótką historia Biblioteki Wspomnień

Najnowszym projektem realizowanym przez studentów historii, działających w Kole Naukowym Historyków Studentów, przy współpracy z Instytutem Historii UMCS, jest Biblioteka Wspomnień. Opiekę od początku działalności, czyli od stycznia 2013 r., sprawuje dr Janusz Kłapeć. Kluczowym celem projektu jest zbieranie ustnych relacji świadków historii – ludzi, których życie wpisane jest w przeszłość naszego kraju, a ich wspomnienia mogą być ciekawym materiałem badawczym.

Historia mówiona jest formą zdobywania wiedzy o wiele ciekawszą od tej tradycyjnej, polegającej na czytaniu wielostronicowych podręczników oraz uczeniu się na pamięć suchych faktów i dat. Za każdym człowiekiem kryje się inna historia, jednak każda jest tak samo interesująca. Studenci działający w Bibliotece Wspomnień mają szansę spotkać się z ciekawymi ludźmi, wysłuchać wielu wspomnień, poznać wiele życiowych historii. Ponadto posiadają możliwość zdobycia praktycznych umiejętności, wychodzących poza plan realizowany na studiach.

W ramach Biblioteki Wspomnień udało się zorganizować do tej pory kilka inicjatyw, które miały na celu przygotowanie członków projektu do samodzielnego robienia wywiadów ze świadkami historii oraz poszerzenie ich wiedzy na temat historii mówionej. Aby członkowie Biblioteki Wspomnień mogli z jak najszerzej perspektywy spojrzeć na problem *oral history*, gośćmi spotkań i warsztatów byli ludzie pracujący w różnych zawodach, ale posiadający doświadczenie w zbieraniu relacji. Ich praca sprawia, że każdy z nich patrzy na historię mówioną z innego punktu widzenia – interesują ich odmienne rzeczy w procesie nagrywania wspomnień. Gośćmi tych inicjatyw do tej pory byli: psycholog, historyk, muzealnik, socjolog, filmowiec, redaktor radiowy, etnolingwista oraz pracownik lubelskiego IPN-u.

Biblioteka Wspomnień zorganizowała cykl wykładów poświęconych tematyce *oral history*. Na pierwszym tego typu spotkaniu gościem był

Tomasz Wilde – scenarzysta i współpracownik National Geographic. W czasie wykładu, który miał miejsce 14 stycznia, podzielił się swoim doświadczeniem w tworzeniu filmu dokumentalnego, udzielił kilku rad dotyczących nawiązania kontaktu z rozmówcą oraz wzbudzenia w nim zaufania.

Kolejny wykład odbył się 26 marca. Tym razem poprowadził go Robert Kuwałek – pracownik Państwowego Muzeum na Majdanku. Od wielu lat zbiera relacje byłych więźniów obozu na Majdanku. W trakcie spotkania Robert Kuwałek podzielił się wrażeniami ze swej pracy, przedstawił historię kilku swoich nagrań, opowiedział o ludziach, których wspomnień wysłuchał. Zwrócił również uwagę na zjawisko, które napotkają członkowie Biblioteki Wspomnień, nagrywając czyjeś wspomnienia. Wówczas będą bowiem mieli do czynienia z ludźmi, którzy byli małoletni, gdy miały miejsce ważne wydarzenia historyczne.

Po wykładzie z muzealnikiem przyszła kolej na socjologa. Dr Małgorzata Dziekanowska z Instytutu Socjologii UMCS była gościem spotkania, które odbyło się 11 kwietnia, zatytułowanego: *Wykład biograficzny jako narzędzie zbierania danych*. Dr Dziekanowska przybliżyła słuchaczom problem biograficznej metody prowadzenia wywiadu oraz przedstawiła wszystkie jego fazy – od pierwszego kontaktu z respondentem, podczas którego następuje zdobycie zaufania, poprzez słuchanie opowieści, aż do wyłączenia dyktafonu. Dzięki temu słuchacze dowiedzieli się, jak powinno wyglądać mniej więcej ich przyszłe spotkanie ze świadkami historii oraz jakich zasad muszą przestrzegać w trakcie nagrywania wspomnień.

Gościem Biblioteki Wspomnień 21 maja był historyk prof. dr hab. Janusz Wrona, który w trakcie wykładu, zatytułowanego: *Relacja ustna w badaniach historyka*, starał się przedstawić swój punkt widzenia na temat historii mówionej. Według tego badacza najważniejszą rzeczą w zbieraniu relacji jest to, co respondent,

swoją opowieścią, może wnieść w poszerzenie wiedzy historycznej. Poza tym uczestnicy wykładu mieli okazję zobaczyć film dokumentalny: *Historia pewnego sumienia*, którego bohater przyznaje się do współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa.

Aby zwrócić uwagę uczestników projektu na zachowanie respondentów w trakcie odtworzenia ich życiowych historii, na kolejny wykład zaproszono psychologa – dr. Sylwestra Orzechowskiego z Instytutu Psychologii UMCS. Tematem głównym były: *Niewerbalne formy ekspresji podczas opowiadania*. Spotkanie odbyło się 28 maja, w jego trakcie słuchacze mieli okazję zapoznać się ze zjawiskiem komunikacji niewerbalnej, poznać, co kryje mimika twarzy i jak wpływają na nią przeżywane emocje. Możliwość odczytywania z mimiki oraz gestów respondentów ich prawdziwych uczuć może okazać się bardzo pomocna w trakcie rozmowy z nimi.

Biblioteka Wspomnień do tej pory zorganizowała dwie debaty, których tematem przewodnim była historia mówiona. Pierwsza z nich miała miejsce 17 kwietnia. Na panel dyskusyjny, zatytułowany *Różne odsłony historii mówionej*, zaproszeni zostali: prof. dr hab. Janusz Wrona z Instytutu Historii UMCS, dr Joanna Szadura z Instytutu Filologii Polskiej UMCS, Czesława Borowik – reporterka z Radia Lublin oraz Marta Grudzińska – pracownik Państwowego Muzeum na Majdanku. W czasie debaty każdy z gości przedstawił swój punkt widzenia na problem *oral history*. Druga debata, która odbyła się 5 czerwca, miała na celu przybliżenie słuchaczom lubelskiej historii mówionej. Panel dyskusyjny pod tytułem *Historia mówiona w Lublinie – wczoraj, dziś i jutro* odbył się z udziałem: prof. dr hab. Jerzego Bartmińskiego z Instytutu Filologii Polskiej UMCS, Michała Durakiewicza – pracownika IPN-u w Lublinie, Marty Grudzińskiej oraz Krzysztofa Banacha – pracowników Państwowego Muzeum na Majdanku. Dzięki temu spotkaniu słuchacze mogli poznać początki historii mówionej w Lublinie, obecną działalność gości oraz ich przyszłe inicjatywy.

W Bramie Grodzkiej – Teatr NN zorganizowane zostały warsztaty dla członków Bi-

blioteki Wspomnień prowadzone przez Tomasa Czajkowskiego. W wyniku tego spotkania zapoznali się oni z działalnością tej organizacji oraz ze sposobem, w jaki archiwizowane są relacje i zdjęcia świadków historii, zebrane przez Teatr NN na ich stronie internetowej. Uczestnicy projektu wzięli również udział w warsztatach w Radiu Lublin, które poprowadziła redaktor Czesława Borowik. W trakcie tego spotkania mieli oni okazję zobaczyć, jak wygląda nagrywanie wywiadu radiowego „od kuchni”. Poza tym redaktor Borowik starała się wyjaśnić słuchaczom, jak, z jej punktu widzenia jako dziennikarza, trzeba postępować w trakcie wywiadu ze świadkiem historii. Badacz-dziennikarz nie ingeruje w opowieść respondenta, ale jest po to, by wysłuchać historii życia takiego człowieka, by dać mu się „wygadać”.

Obecnie uczestnicy Biblioteki Wspomnień są w trakcie zbierania relacji członków Związku Bojowników o Wolność i Demokrację oraz osób, które zostały zesłane w głąb Rosji w czasie II wojny światowej, czyli tak zwanych sybiraków. We wrześniu Biblioteka Wspomnień weźmie udział w X Lubelskim Festiwalu Nauki, gdzie jej członkowie będą mieli okazję zaprezentować szerszemu gronu odbiorców swoją działalność. A ponieważ inicjatywa ta skierowana jest głównie do uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, uczestnicy projektu będą mogli zachęcić młodzież, by zainteresowała się osobami starszymi w swoim najbliższym otoczeniu: dziadkami, sąsiadami, jako opowiadaczami historii.

W przyszłości planowane jest stworzenie strony internetowej poświęconej Bibliotece Wspomnień. Na witrynie umieszczone zostaną nagrania oraz transkrypcje wywiadów zebranych przez członków tego projektu. Oprócz cyfrowego archiwum relacji ustnych na wspomnianej witrynie umieszczone zostaną także informacje dotyczące działalności Biblioteki Wspomnień: relacje z inicjatyw, które już się odbyły (zarówno tych, organizowanych przez Bibliotekę, jak i tych, w których wzięli udział członkowie projektu), a także zapowiedzi wydarzeń organizowanych w przyszłości. Elektroniczna baza danych, w której umieszczane będą

zbierane relacje, będzie wykorzystywana zarówno przez studentów (nie tylko studiujących historię, ale także dziennikarstwo, socjologię

itp.), jak i badaczy w ich pracach dyplomowych oraz naukowych.

Maria Buczkowska
Lublin

Studenci Instytutu Historii UMCS laureatami konkursu projektowego

Od kilku lat Biuro Poselskie prof. Leny Kolarskiej-Bobińskiej, posłanki do Parlamentu Europejskiego, ogłasza cykliczny „Konkurs na projekt” o tematyce nawiązującej do współczesnych badań i przedsięwzięć na rzecz rozwoju wiedzy i promowania Lubelszczyzny. Program ten skierowany jest do środowiska studenckiego naszego regionu. W edycji konkursu na rok 2011/12 udział wzięli Studenci Koła Metodologicznego Historyków UMCS (w osobach: Ireneusz Makuchowski, Izabela Ingot, Martyna Bakun, Paweł Chilczuk), działającego przy Zakładzie Metodologii Historii Instytutu Historii UMCS, pod opieką dr Ewy Solskiej. Zgłosili projekt o nazwie: „Lubelszczyzna – wiele kultur, wiele możliwości” (krótki opis dostępny pod linkiem: <http://lenalubelska.pl/archiwum-projektow,18,61,konkurs-na-projekt.html>), zajmując tym samym drugie miejsce, nagrodzone wyjazdem laureatów do Brukseli (m.in. w ramach wizyt studyjnych do Parlamentu Europejskiego) oraz finansowaniem i promocją działań realizujących program projektowy. Wśród jego celów, wyróżnionych przez jury konkursowe, znalazły się następujące punkty:

- aktywizacja młodzieży w obszarze badań i popularyzacji kultury Lubelszczyzny (zespoły projektowe);
- inicjowanie obszarów współpracy młodzieży ponadgimnazjalnej z niezależnymi ośrodkami regionalnymi (NGOs);
- przysposabianie młodzieży do czynnych i kreatywnych działań w ramach współczesnej promocji regionu, z wykorzystaniem nowych mediów audiowizualnych;
- tworzenie zaplecza badawczego (otwarte seminaria, grupy eksploracyjne) oraz instytucjonalnego (fundacja/stowarzyszenie) dla wspólnych badań regionalnych.

Do najważniejszych w tym kontekście działań grupy projektowej należała organizacja, wraz z Biurem Poselskim prof. Leny Kolarskiej-Bobińskiej, konkursu na krótki film o tematyce historyczno-regionalnej, pod nazwą: „Stąd jestem, tu zostaję”, skierowany do uczniów szkół licealnych (szczegóły dotyczące laureatów konkursu i nagrodzonych obrazów: <http://lenalubelska.nazwa.pl/polska-i-lubelszczyzna,12,329,stad-sa-i-tu-chca-zostac.html>). Zwycięzcy konkursu wraz z opiekunem otrzymali „Bilety do Brukseli”, dzięki którym na zaproszenie europosłanki prof. Leny Kolarskiej-Bobińskiej odbyli wizytę studyjną w Parlamencie Europejskim. Pozostali laureaci otrzymali nagrody rzeczowe przygotowane przez organizatorów, w tym gry planszowe na temat Lubelskiego Lipca 1980 stworzone przez doktorantów Instytutu Historii UMCS oraz upominki z Parlamentu Europejskiego.

Zwieńczeniem realizacji projektu konkursowego studentów laureatów była debata uniwersytecka poświęcona kwestii: „Czy i jak studiować historię regionalną”, w której uczestniczyli też uczniowie liceów biorący udział w konkursie na film. Panel odbył się 11 grudnia 2012 r. na Wydziale Humanistycznym UMCS z udziałem pracowników Instytutu Historii UMCS. Referaty wygłosili: prof. dr hab. Ryszard Szczygieł, prof. Andrzej Stępnik, prof. Grzegorz Jawor oraz Ireneusz Makuchowski – członek Koła Metodologicznego Historyków UMCS, lider grupy projektowej. Debatę moderowała dr Ewa Solska z Zakładu Metodologii Historii UMCS.

Ewa Solska
Lublin